

Demokrasi ve Siyasal İstikrar Açısından Türkiye Seçim Sistemi

Seyfettin GÜRSEL

EAF

Siyasi İstikrar ve Ekonomik Yansımaları
Konferansı

23 Ekim 2008

I. Mevcut Seçim Sisteminin Yarattığı Sorunlar

A- Yüksek Barajlı Nisbi Seçim Sisteminin Özellikleri

1- Çok küçük ile çok büyük seçim çevrelerini içeriyor

Ortalama ~ 7

2- Milletvekili dağılımında küçük iller (kır) kayırılıyor (*malapportionment*)

3- Seçmenin tek bir oyu, tek bir tercihi var. Partiler arası ittifak yasak

4- Ülke genelinde %10 baraj

5- Nisbi temsil = d'Hondt sayım kuralı

B- Sorunlar

1- Yönetim istikrarsızlığı

Bölünmüş siyasal yapıda

a) Yıkıcı siyasal rekabet ve popülizm teşviki

b) Koalisyon hükümetleri, seçim sonrası pazarlıklar, zayıf hesap verilebilirlik

2-Genel istikrarsızlık

a) Düşük oy oranıyla tek parti iktidarı:

Meşruiyet sorunu-zayıf iktidar

(1987-2002)→Tablo 2

b) Temsil adaletsizliği: Çöpe giden oy oranı çok yüksek ölçülüyor (2002)

c) Kürt siyasal hareketinin temsil sorunu

d) Seçimlerden 1. çıkan parti, parlamentoda ikinci olabilir →Tablo 3

Tablo 2. Tek parti hükümetleri için asgari oy oranları

AKP tek başına iktidar

	AKP	ANAP	CHP	DSP*	DYP	HADEP	MHP	Diğer
<i>Oy dağılımı</i>	28	6	18	6	11	6	9	16
Sandalye dağılımı	276	-	173	-	101	-	-	-

CHP tek başına iktidar

	AKP	ANAP	CHP	DSP*	DYP	HADEP	MHP	Diğer
<i>Oy dağılımı</i>	20	6	31	3	11	6	9	14
Sandalye dağılımı	181	-	276	-	93	-	-	-

(*) Bu tabloda DSP, YTP olarak okunabilir. Son anketler DSP'ye % 2 civarında oy verilmektedir. YTP kararsızlar dağılımdan önce % 4 civarındadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi YTP 1999 seçimlerinde olmadığından teknik olarak DSP'yi yazmak zorunludur. Bununla birlikte YTP seçmenin bölgesel nisbi dağılımının DSP ile örtüştüğünü tahmin edilmektedir: Batı ve kent ağırlıklı. Bu tahmin yerindeyse DSP yerine YTP koymanın modelin teknik yapısı açısından hiç bir sakıncası yoktur.

Tablo 3:

	AKP	CHP	MHP
Oy Dağılımı %	30	32	17
Sandalye Sayısı	249	201	100

3- Seçmen ile milletvekili arasındaki kopukluk

a) "Seçmen milletvekili yakınlığı" yok

Denetleme sorunu

b) Blok liste, milletvekili kalitesi düşük

c) "Lider sultanı"

II. Seçim Sistemi Reformu

A- Reformun amaçları

- 1- Hükümetler hesap verebilir olmalıdır. Sistem ittifakları teşvik etmelidir.
- 2- Tek parti ya da koalisyon hükümeti seçmen çoğunluğunun (%40+) tercihi olmalıdır.
- 3- Asgari seçmen desteğine sahip her parti parlamentoda temsil edilmelidir.
- 4- Seçmen-milletvekili yakınlığı sağlanmalıdır.

B - Seçim sistemi reformunun iki yönü

1- Nisbi sistemi güçlendirmek

Düşük baraj + oy birleştirmesi

Temsil adaleti sağlanır, meşruiyet sorunu ortadan kalkar, ama yönetim istikrarsızlığı pekişir → Tablo 4

2- Nisbi takviyeli iki turlu sistem

* **Sandalye sayısı 600**

(“malapportionment”ı hafifletmek)

* **500 sandalye iki turlu çoğunluk sistemi ile**

(Yönetimde istikrar)

* **100 sandalye tam nisbi sistem ile**

(Asgari temsil adaleti)

Tablo 4:

22 Temmuz 2007 seçimleri

Baraj %5 + oy birleştirmesi varsayımı altında simülasyon

	AKP	CHP	DP	MHP	GP	DTP
DTP'siz	317	120	25	88	—	—
DTP ile	300	118	20	88	—	24

Tablo 5:

Nisbi Takviyeli İki Turlu 2007 Seçimleri
(100+500=600 sandalye)

	AKP	CHP	DSP	DP	MHP	GP	SP	DTP
Oy Dağılımı %	47	21	1	5	14	3	2	5
Sandalye Dağılımı	47	22	1	5	15	3	2	5
	345	114	0	1	22	0	0	18
	392	136	1	6	37	3	2	23

Muhtemel bir seçim senaryosu

	AKP	CHP	DSP	DP	MHP	GP	SP	DTP
Oy Dağılım%	41	25	2	5	16	2	3	6

Sandalye Dağılımı:

	AKP	CHP	DSP	DP	MHP	GP	SP	DTP
Mevcut sistem	323	140	-	-	87	-	-	?
Reform Nisbi (CHP-MHP-DP ittifakı)	276	143	2	9	84	2	3	31
Nisbi takviyeli iki turlu sistem (2. turda CHP-MHP- DP ittifakı)	338	173	2	6	88	2	3	28